Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.14, april 2019

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Kim Steen Ravn
Tilsyn ved dr.theol. h.c. Niels Jørgen Cappelørn

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

Indledning til

"Herren og Dannekvinden"

ved Kirsten Vad

Indhold

1 Resume og indhold
2 Inspiration
3 Dannekvinden
4 Anvendt litteratur

1 Resume og indhold

"Herren og Dannekvinden" udkom i *Nordisk Tidskrift for christelig Theologi*, bind 3, hæfte 2, omkring den 14. december 1841.

Digtet beretter om en kvinde, som har drømt, at en stor skat ligger gemt under en bautasten. Ingen vil eller kan hjælpe hende med at fjerne stenen. Hun opsøger derfor Jesus og beder om hans hjælp, da hun har hørt, at han kan få klipper til at sprænges med sine ord. Han afviser hende, da hans virke ikke er for "Nordens Hedninghunde", men kun for Israels børn (strofe 6). Kvinden insisterer og får til sidst sin vilje, da hendes "Tro er stor" (strofe 8). I Jesu navn kaster hun stenen bort, og under den finder hun en lille englepige, som tager bolig i hendes hjerte.

Fortællingen om kvinden og hendes møde med Jesus er skrevet over Matthæusevangeliet 15,21-28, der handler om den kanaanæiske kvinde, som ønsker, at Jesus helbreder hendes datter. I Grundtvigs digt iføres den bibelske fortælling nordiske klæder. Bautastenen symboliserer det nordiske hedenskab, og svenden i strofe 4 kan være munken Ansgar, som i 800-tallet kom til Danmark for at forkynde kristendom (jf. *Grundtvigs Sang-Værk* 1944-1964, bind 6, s. 242).

2 Inspiration

Grundtvigs inspiration til at skrive "Herren og Dannekvinden" kan sandsynligvis findes i en prædiken, han holdt i marts 1841.

I sin prædiken 2. søndag i fasten i Vartov kirke talte Grundtvig om den kanaanæiske kvinde fra Matthæusevangeliet, som var denne søndags evangelium. Her citerede han også et stykke af salmen "Ach! Gud min Herre giør mig bistand", som var kendt fra Kingos salmebog (1699). Denne salme beskriver bl.a. den kanaanæiske kvinde, og var i Kingos salmebog dagens anordnede salme. Salmen fandtes ikke i samtidens autoriserede *Evangelisk-kristelig Psalmebog* (1798).

Grundtvig citerede strofe 9 og gentog desuden flere vers undervejs i sin prædiken (Grundtvig 2003, s. 114 f.):

> Vilde Gud, at det saa maatte skee
> Jeg engang kunde komme
> Af denne Sorrig og Ælendighed
> Som mig nu monne paahenge:
> Da vilde jeg være saa glad
> Som Fuglen ved Dagen hin klare
> Og hannem tacke Nat og Dag
> Hemmelig og Aabenbare (Kingo 1699, s. 260).

I digtet "Herren og Dannekvinden" ses en tematisk og indholdsmæssig lighed med salmen. Ud over at begge beskriver den kanaanæiske kvinde, så genbruger Grundtvig versene "Som Fugl ved Dag hin klare, / I Løn og aabenbare" i strofe 2 og 11 – og strofe 2 kan ligefrem ses som en omskrivning af kvindens bøn fra Kingo 1699, strofe 9.

I prædikenen talte Grundtvig om kvindehjertet og dets sorg, og han spurgte, om den kanaanæiske kvinde mon var

> den Eneste eller den Sidste, der med en stor Steen paa sit Hjerte, følde, at der laae en usigelig, himmelsk Glæde begravet, som naar Stenen kunde bortvæltes vilde strax opstaae og forsøde al den Bitterhed, baade Livet og Døden kan have? (Grundtvig 2003, s. 115).

Det lykkedes netop for kvinden i digtet – på Jesu befaling – at vælte stenen, hvorefter hendes liv fyldtes af glæde.

Det var almindeligt for Grundtvig at bearbejde ældre salmer, hvilket bl.a. kunne munde ud i en større omarbejdelse, eller at han skrev en ny salme med afsæt i den gamle. (Læs evt. om Grundtvigs salmebearbejdelser i indledningen til *Historiske Psalmer og Riim*.) Det præcise tidspunkt for digtets affattelse er ikke kendt, men det er muligt, at "Herren og Dannekvinden" er blevet til i foråret 1841 med afsæt i "Ach! Gud min Herre giør mig bistand" samt prædikenen 2. søndag i fasten i Vartov kirke.

3 Dannekvinden

Ifølge Grundtvig fandtes de bedste menneskelige karaktertræk i kvindens følsomme hjerte (Stevns 1950, s. 75). Han samlede kvindekønnets åndelige egenskaber (fantasi, følelse og hjertelighed) i et dannekvindeideal, som blev symbolet på den fromme og ydmyge danske kristendom (Hansen 1937-1966, bind 2, s. 91; Lundgreen-Nielsen 1980, s. 589).

Ved protestantismens indførelse i Danmark forsvandt det kvindelige element i kirken, da dyrkelsen af Maria blev afskaffet. I Grundtvigs salmedigtning ses dog en fremhævelse af kvinden som en uundværlig faktor i kristenlivet. Det var særligt gennem beretningen om den kanaanæiske kvinde, at Grundtvig så et forsvar for kvindens værd over for frelseren Jesus Kristus (Stevns 1950, s. 74 f.). "Herren og Dannekvinden" vidner om dette, og kvinden er her et billede på kristendommens indførelse i Danmark.

4 Anvendt litteratur

- *Evangelisk-kristelig Psalmebog, til Brug ved Kirke- og Huus-Andagt* (1798). København.
- Grundtvig, N.F.S. (1841) "Herren og Dannekvinden" i *Nordisk Tidskrift for christelig Theologi,* bind 3, hæfte 2, s. 164-166. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1944-1964) *Grundtvigs Sang-Værk*, bind 1-6, bind 6: (1961) *Varianter og noter*, udg. Uffe Hansen mfl. København.
- Grundtvig, N.F.S. (2003) *Prædikener i Vartov*, bind 2: *Kirkeåret 1840-41*, udg. Jette Holm mfl. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*, bind 1-3. Odense og København.
- Kingo, Thomas udg. (1699) *Dend Forordnede Ny Kirke-Psalme-Bog. Efter Hans Kongl. Mayest. Allernaadigste Befalning, af de fornemste Geistlige i Kiøbenhafn til Guds Tieniste paa Søndagene, Fæsterne, Bededagene, og til anden Gudelig brug i Kircken, udi Danmark og Norge, af Gamle Aanderige Sange Ordentlig indrettet og Flitteligen igiennemseet, og med mange Ny Psalmer forbedret, og iligemaader efter Kongl. Befalning til Trykken befodret*. Odense.
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (1980) *Det handlende ord. N.F.S. Grundtvigs digtning, litteraturkritik og poetik 1798-1819*. København.
- Stevns, Magnus (1950) *Fra Grundtvigs Salmeværksted*, udg. Henning Høirup og Steen Johansen. København.